

Hold

2005. március–szeptember során 26 észlelő 90 fotót vagy rajzot és 26 látathóság-vizsgálati megfigyelést küldött be. A tendenciát követve az észlelések nagy része digitális eszközzel készült. A webkamerák mellett, az árak rohamos csökkenésének köszönhetően, egyre több észlelés készül digitális fényképezőgéppel, főként okulárprojekciós módszerrel. Ezzel párhuzamosan visszaszorult a rajzolás szerepe. Összesen 11 új észlelőt köszönhetünk. Ez a több mint negyven százalékos arány szintén a digitális technika térhódításával magyarázható, valamint azzal, hogy a régi észlelők közül sokan még nem küldték be az észleléseiket az új rovatvezetőnek. Ezúton is szeretnénk kérni őket, hogy megfigyeléseiket mielőbb juttassák el, továbbá szeretnénk felhívni mindenki figyelmét, hogy a rajzokat, valamint az analóg géppel készült fotókat skennelt formában is elfogadjuk.

A digitális technika elterjedésének egyik hátulütője, hogy az észlelők gyakran nem adják meg a szükséges adatokat. Ennek elkerülése érdekében létrehoztunk egy észlelésbeküldő adatlapot, mely, a vizuális észlelőlaphoz hasonlóan, minden szükséges adatot tartalmaz. Az adatlap egy egyszerű txt fájl, melynek a legfrissebb változata letölthető a szakcsoport honlapjáról (hold.mcse.hu). Ezúton is kérjük az észlelőket, hogy a felvételekhez készítsenek leírást is, mert csak így lehet teljes az észlelés.

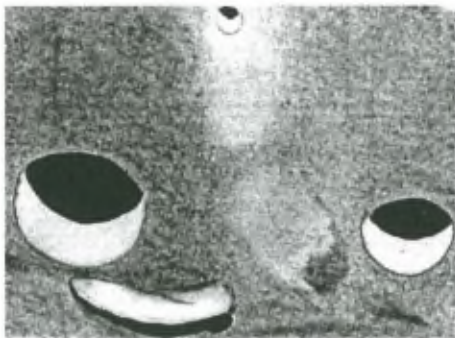
Delisle-kráter

2005.09.14. 19:30–19:45, terminátor-távolság (t) = $+12^{\circ}3$, 25×100 B, S: 4, T: 4

$25 \times$: A csapnivaló nyugodtság és a kis nagyítás ellenére igen sok részlet látszik ezen a környéken. A terminátor már vagy 12° -kal nyugatra jár. A Delisle-kráter a ferde rálátásnak köszönhetően elliptikus alakú, belseje kb. félig árnyékkal fedett. Tőle két

Észlelő	Észl.	Műszer
Balog László (Budapest)	3	15,2 T
Bánfalvy Zoltán (Piliscsév)*	1	15 T
Berente Béla (Kocsér)	3	23 T
Boskovics Gábor (Szentendre)*	3	20 L
Bucsi Gábor (Békés)	13	6,3 L
Danyi Roland (Salgótarján)*	1	15 T
Farkasréti György (Herend)	1	34,5 T
Görgei Zoltán (Tamási)	1	25x100 B
Gurubi Gina Tímea (Budapest)*	11	11,4 T
Gyarmathy István (Debrecen)	3	20 SC
Hoffmann Gábor (Kismaros)*	1	20 L
Horváth Attila Róbert (Győr)	8	25 T
Jakabfi Tamás (Kaposvár)	18	20 L
Kereszturi Ákos (Budapest)*	7	20 L
Kocsis Antal (Királyszentistván)	4	15,5 T
Kónya Zsolt (Dévaványa)	5	27,7 L
Ladányi Tamás (Veszprém)	10	25 T
Mohácsi István (Budapest)*	3	20 L
Németh Gergely (Csorna)*	1	8,0 L
Orbán Károly (Bácsalmás)	8	32 T
Stickel János (Budapest)*	1	20 L
Rosenberg Róbert (Adony)*	2	18,5 T
Szendrői Gábor (Gencsapáti)*	3	35,5 T
Tordai Tamás (Budapest)	2	20 L
Tóth Ferenc (Békés)	1	6,3 L
Vingler Béla (Győrújfalú)	2	30 T

kráterátmérőre délre fekszik a valamivel kisebb Diophantus-kráter. A Diophantus fiatalabb kráter benyomását kelti, mint északi társa. Belseje ennek a kráternek is 50%-os fedettségű, azonban a megvilágított nyugati fal magasabb intenzitású (8). A Mons Delisle enyhén ívelő alakjával könnyű célpont, bár mérete nem nagyobb, mint a Delisle-kráteré. A hegy vékony, koromfekete árnyéka szépen kivehető, még ezzel a nagyítással is. (Görgei Zoltán)

Aristoteles, Eudoxus

2005.04.15. 18:12 UT, $t = +7^\circ$, 25 C,
Ladányi Tamás felvétele

A felvétel készítésekor mindössze 7 fokra volt a terminátor. Ennek következtében az Eudoxus-kráter (a kép tetején) még majdnem teljesen árnyékban volt, csak a nyugati fala volt világosban. Ezzel szemben az Aristoteles-kráter (a kép alján) belsejét már félig megvilágította a felkelő Nap. Az előtött kráter aljának napsütötte oldalán jól megfigyelhető a két apró kiemelkedés. Az Aristoteles mellett, attól keletre található az apró Mitchell-kráter, melynek csak a keleti fala látható. Az Eudoxustól északkeletre található az A jelű kráter.

Janssen-kráter és rianás

2005.03.15. 18:03 UT, $t = +12^\circ$, 25 C,
Ladányi Tamás felvétele

A déli krátermező egyik legfeltűnőbb képviselője a lapos, 199 kilométer átmérőjű Janssen-kráter. A déli kráterekhez hasonlóan a Janssen belsejét is több fiatal kráter szabdalta fel. Falai szinte teljesen lepusztultak. A kép közepétől balra lefelé látható a 78 kilométer átmérőjű Fabricius-kráter. Közepén jól megfigyelhető a kráter központi csúcsa. A tőle északkeletre lévő 87 kilométer átmérőjű Metius-kráter alja jóval egyenletesebb. Szépen látszik a felvételen a 114 kilométer hosszú Rimae Janssen. A félkör alakú fő ívtől nyugatra

még több ága is megfigyelhető. A rianás déli végénél található az ALPO Hold-dóm katalógus 164. számú dómja.

Capuanus-kráter

2005.03.20. 19:15 UT, $t = 6^{\circ}5$, 15,5 T,

ToUcam, Kocsis Antal felvétele

A Capuanus környékét számos rianás és dóm jellemzi. A félig feltöltött Capuanus-romkráter belsejében (a kép közepétől feljebb) nagyon jól megfigyelhető az 5,6 km átmérőjű, 425-ös számú dóm. Tőle délre húzódik a 256 km hosszú Rima Hesiodus. A Capuanustól nyugatra található a Ramsden-kráter, és mellette a Rimae Ramsden. A kép közepén látható a Mercator (fent) és a Campanus (lent) kráterkettős. Tőlük északnyugatra látható a Hippalus-kráter, mely már majdnem teljesen erodálódott. Csak a keleti fele látszik ki a bazalttakaróból. Mellette fekszik a több ágból álló Rimae Hippalus rianás-rendszer. A kép bal szélén helyezkedik el a Mare Nubiumból éppen csak kilátszó Kies-kráter. Tőle nyugatra halványan, de kivehető a Kies π dóm.

Deslandres

2005.06.15. 20:47 UT, $t = 11^{\circ}$, 11,4 T, Canon G1-es fényképezőgép

A kép közepén helyezkedik el a Deslandres-kráter. Nevét Henri Deslandres francia asztrofizikusról kapta. Területén két kisebb kráter helyezkedik el. Északon a Lexell, keleten a Hell-kráter. Előbbinek átmérője 63 km. A közepén egy apró kis hegy található. Utóbbi kráter falának magassága 2200 m. Kör formája elszigetelt a Deslandres-kráter előtt. Nyugaton a Walter-kráter látszik. A két nagy alakzatot elválasztó fal nagyon megrongálódott. A jobbik állapotban lévő része DNy felé látszik. Északon található még a Ball-kráter is, mely a Lexell-krátertől keletre fekszik. Ez szintén egy mély alakzat. Onnan is észrevehető, hogy a képen teljesen feketének látjuk a közepét. Fala kb. 2800 m magas. Szép szabályos kör alakú, szemben a Deslandres-kráterrel, melynek igen érdekes a formája. (Gurubi Gina Tímea)

Az Archimedes-kráter. Balra Orbán Károly 2005.03.18-i felvétele, jobbra Tordai Tamás 2005.07.28-án készült képe

Rima Aridaeus, 2005.09.24-én Szendrői Gábor (balra) és Rosenberg Róbert (jobbra) felvétele

Piccolomini, Rupes Altai

2005.06.12. 19:57 UT, $t = +11^\circ$, Bucsí Gábor felvétele

A kép alján látható a 427 kilométer hosszú Rupes Altai déli része. Nagyon jól kivehető az alakzat szakadék jellege: szépen látszik, hogy míg a keleti, Nap felőli oldala teljesen világos, addig a nyugati oldalán lévő kráterek még teljesen sötétben vannak. Így könnyen érzékelhetővé válik a szintkülönbség. A Hold déli vidékére jellemzően a Rupes Altai környéke tele van egymásba ágyazódott, gyakran már nagyon megrongálódott kráterekkel. Ilyenek például a kép közepétől jobbra lévő Rothmann- (bal oldali) és a Lindenau- (jobb oldali) kráter, melyek egy idősebb, mára már nagyon lepusztult kráter belsejében találhatóak. Az Altai déli végénél található a Piccolomini-kráter, melynek terraszos szerkezetű fala már teljesen erodálódott. A kráter közepén egy 2000 méter magas, két részből álló központi csúcs található. A felvételen jól kivehető a csúcs két része közötti méretkülönbség is: látható, hogy az északi rész nagyobb, bár a pontos méret-meghatározás nagyon függ a megvilágítástól.

Szimultán- és sorozatészlelés

2005 júliusában, augusztusában, valamint szeptemberében is meghirdettünk egy-egy szimultán időpontot. Júliusban a Messier-krátert, augusztusban az Arzachel-krátert és két rianást, szeptemberben pedig a Rima Aridaeust. Az időjárás egyik időpontban sem kedvezett az észleléshez. Egyedül a szeptemberi célpontról küldött be észlelést id. és ifj. Szendrői Gábor, Rosenberg Róbert valamint Kónya Zsolt, de egyedül Szendrői Gáboréknak sikerült a megadott időpontban észlelni a kitűzött célt. A további szimultán időpontokról a szakcsoport honlapján adunk tájékoztatást, valamint akik jelzik észlelési szándékukat, azokat körlevélben is tájékoztatjuk.

Idén szeptemberben indítottuk el sorozatészlelés programunkat. Eddig Szendrői Gáborék küldtek be észlelést közvetlenül a program számára, de többen is jelezték, hogy a képeiket ehhez a programhoz is fel lehetne használni. Ezek közül a felvételek közül mutatunk be kettőt: az Archimedes-kráterről Orbán Károly és Tordai Tamás készített egy-egy képet. A felvételpáron a kráter azonos távolságra van a terminátortól, de ellentétes holdfázisnál. Ez a legjobban az Arcimedestől északkeletre található Aristillus- és Autolycus-kráterek belsejében és a Montes Apenninus árnyékánál figyelhető meg. Az is jól megfigyelhető, hogy míg napkeltekor az Archimedes belseje árnyékban van, addig napnyugtakor az egész belsejét megvilágítja a Nap.

JAKABFI TAMÁS